

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ В'ЇЗНОГО ІНОЗЕМНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Зміст статті розкриває умови формування регіональної привабливості територій України для міжнародного туризму через аналіз статистики прибуттів в окремі регіони. Також аналізується динаміка статистичних прибуттів за період 2000-2007 рр. Наголошується на можливому туристичному перевантаженні певних територій у порівнянні з незатребуваними регіонами, що також мають власні туристичні ресурси.

Ключові слова: туристичні прибуття, туристичний експорт, туристичні регіони, туристичний пропускний потенціал, туристичний соціальний пропускний потенціал.

Актуальність дослідження. Туризм, зокрема міжнародний, став ознакою сучасного стилю життя, важливим елементом розвитку світової економіки чи економіки окремих регіонів. Україна активно вписується в міжнародні інтеграційні туристичні процеси, що виявляється з одного боку, у зацікавленні іноземними туристами нашою державою, а з іншого – виділення туристично привабливих регіонів на внутрішньоукраїнському рівні і навантаження на ці території. Це потребує постійного аналізу та моніторингу існуючої ситуації. Саме з цих позицій дана публікація є актуальною та своєчасною.

Аналіз попередніх досліджень. Інтерес до кількості міжнародних туристичних прибуттів в окремі країни чи їх регіони є як в вітчизняних науковців (М.П. Мальська, Н.В. Антонюк, Н.М. Ганич, І.В. Черніна), так і низки російських (А.Ю. Александрова, О.В. Вавілова, М.Б. Біржаков, В.С. Сенін) та європейських і американських (Дж. Уокер, Нейл Тейлор, Кріс Холлоуей, Боб Вебстер) вчених. Але пропонується проблематика потребує постійного аналізу та врахування тих тенденцій, що формуються в умовах доволі різких змін в економіці держав.

Мета та завдання публікації. Таким чином, в даній публікації ми пропонуємо оцінити, які фактори впливають на формування внутрішньодержавних міжнародних туристичних потоків на прикладі України, які регіони держави викликають найбільшу сталу зацікавленість в іноземних туристів і чи не створює надмірна увага до певних регіонів перевантаженості на місцеву екологічну чи соціальну сферу.

Виклад основного матеріалу. Будучи напрямком міжнародного туризму, в'їзний туризм виступає активною фазою туризму, що є найпривабливішою її частиною з позиції держави (це так зв. туристичний експорт – вивіз із країни туристичних вражень, які супроводжуються одночасним ввозом туристом грошей в дану країну). Для формування цього напрямку туризму важливо визначити низку основних факторів, що можуть бути спонукальними до в'їзду в країну чи в окремий її регіон.

Такими факторами можуть бути:

- фізико-географічне положення;
- природно-кліматичне положення;
- природно-рекреаційний потенціал території;
- інфраструктурний рівень сформованості території.

Їх, на думку О.В. Вавілової, можна об'єднати в дві групи статичних і динамічних факторів [2]. Статичні фактори – природно-кліматичні, фізико-географічні, культурно-історичні зазвичай визначають привабливість місць відпочинку. Природні і культурно-історичні умови підвищують привабливість і комфортність відпочинкової території, роблять можливим її залучення до формування територіально-організаційних систем міжнародного рівня. Динамічні фактори є змінні в часі і різко можуть змінювати акцент в зацікавленні або навпаки – призупиненні інтересу до певної території. Так, активне формування інфраструктури (будівництво доріг, закладів розміщення та харчування) може привабити до регіону додаткових туристів, водночас кризисні прояви в економіці відлякують туристів від конкретної території.

За даними Всесвітньої туристичної організації Україна в 2007 р за кількістю туристичних прибуттів навіть увійшла до чільної десятки країн-лідерів (щоправда, дохідність туристичної сфери залишає нашу країну в третьому десятку). Водночас, не всі регіони України викликають однаковий інтерес в іноземців.

Аналізуючи вітчизняну статистичну звітність Державного комітету статистики за останнє десятиліття, варто наголосити на синусоїдній тенденції відвідуваності України іноземними

**Кількість організованих іноземних туристів
за регіонами програми "Намісто Славутича", осіб***

№ з/п	Регіон	Роки			
		2000	2003	2005	2007
1.	Карпатський (західний) Львівська, Закарпатська, Івано-Франківська, Чернівецька області	37405	54222	512115	27552
2.	Волинсько-Тернопільська (північно-західний) Волинська, Рівненська, Тернопільська, Хмельницька області	5762	10459	8437	9549
3.	Київський (центральний) Київська, Кіровоградська, Черкаська, Чернігівська області	2490	7250	4640	5295
4.	Житомирсько-Вінницький (буферний) Житомирська, Вінницька області	2468	2821	2822	2858
5.	Харківська (північно-східний) Луганська, Полтавська, Сумська, Харківська області	7986	9674	11084	10507
6.	Дніпропетровсько-Донецький (південно-східний) Дніпропетровська, Донецька, Запорізька області	26601	46799	32186	35057
7.	Причорноморський (південний) АР Крим, Одеська, Миколаївська, Херсонська області	211406	330599	171880	188022
	Україна, всього	377871	590641	326389	372455

* складено за [9].

Аналіз кількості туристичних організованих прибуттів ми проводимо через призму регіонів, що виділяються згідно з програмою "Намісто Славутича" (Указ Президента України від 28 вересня 1996 р. № 880/96 "Про фонд "Намісто Славутича"). Виходячи з табл. 1, максимальна зацікавленість іноземців Україною припадає на 2003 р., а до 2007 р. спостерігається деякий спад кількості прибуттів. На загальному фоні зменшення кількості іноземних туристів впродовж 2003-2007 рр. на 218,2 тис осіб (або на 37%), особливо різко скоротилась кількість прибуттів в Причорноморський (на 43,1%) та Карпатський (на 51%) регіони, на які загалом припадає до 88% іноземних туристичних прибуттів в Україні. Зменшення інтересу до згаданих регіонів можна пояснити не стільки вичерпністю місцевих ресурсів, як суттєвою невідповідністю між ціновою політикою та рівнем розвитку інфраструктури. Відрадно, що мають споживача Волинсько-Тернопільський, Харківський та Житомирсько-Вінницький регіони, які не так суттєво відчули скорочення (щоправда, частка цих регіонів в загальнодержавних туристичних прибуттях не є значною – у 2000 р. всього 6,1% на три згадані регіони).

Ще промовистіше про рівень турзацікавленості до конкретного регіону говорять показники кількості організованих туристів в розрахунку на число місцевих мешканців. Ця методика, запропонована російським вченим І.В. Петросовим, дозволяє аналізувати рівень пропускнуго потенціалу території – те максимальне навантаження, що може витримати той чи інший туристичний об'єкт без серйозного збитку для місцевих ресурсів, негативно вплинуть на враження від поїздки й без виникнення соціально-економічних проблем у населення. На думку М.Б. Біржакова цю систему формують три складові [1]:

1. *Екологічний пропускнуний потенціал* – це рівень відвідуваності об'єкта або місцевості, перевищення якого приводить до неприйнятних екологічних наслідків, або в результаті дій (або природних процесів життєдіяльності) самих туристів, або внаслідок функціонування обслуговуючої туризм інфраструктури.

2. *Туристський соціальний пропускнуний потенціал* – це рівень відвідуваності туристського об'єкта або місцевості, перевищення якого спричиняє погіршення вражень від поїздки.

3. *Місцевий соціальний пропускнуний потенціал* – це рівень відвідуваності, перевищення якого приводить до негативних наслідків для місцевої культури й погіршенню взаємин місцевого населення з туристами.

Таким чином, пропускнуний потенціал обмежує розумний і припустимий рівень використання ресурсного потенціалу території з погляду збереження, підтримки й відновлення природних властивостей туристського об'єкта або місцевості.

Аналізуючи цю складову туристичної активності в Україні, варто звернути увагу на високу завантаженість Причорноморського регіону (за зазначений період вона коливається від 31 до майже 59 туристів в розрахунку на 1000 місцевих мешканців). Також видно, що за період 2000-2007 рр. середній показник пропускнуго потенціалу території України не змінився і тримається в межах 6,8-6,9 туристів на 1000 місцевих мешканців (показник 2003 р. скоріше є винятком). Водночас спостерігається зниження інтересу до сусіднього Дніпровсько-Донецького регіону, який також має в наявності достатню кількість туристичних ресурсів різного характеру та видового призначення. Навіть традиційно відвідуваний і затребуваний Карпатський регіон не відзначається серйозним

навантаженням на місцеву соціальну та історико-культурну базу. Таким чином, пропускний потенціал Причорноморського регіону в п'ять раз перевищує пересічно український показник, а в порівнянні з окремими туристичними регіонами – в 30 разів, що констатує нерівнозначний інтерес до регіонів України.

Наведені співставлення дозволяють твердити про необхідність перенаправлення міжнародних туристичних потоків на внутрішньоукраїнському рівні з умовою розвитку певних туристичних напрямків, які мають на конкретній території свою ресурсну базу.

Таблиця 2

Кількість організованих іноземних туристичних прибуттів на 1000 місцевих мешканців за регіонами програми "Намисто Славутича"

№ з/п	Регіон	Роки			
		2000	2003	2005	2007
1.	Карпатський (західний) Львівська, Закарпатська, Івано-Франківська, Чернівецька області	5,9	8,8	8,3	4,5
2.	Волинсько-Тернопільська (північно-західний) Волинська, Рівненська, Тернопільська, Хмельницька області	1,2	2,2	1,8	2,0
3.	Київський (центральний) Київська, Кіровоградська, Черкаська, Чернігівська області	0,4	1,3	0,9	1,0
4.	Житомирсько-Вінницький (буферний) Житомирська, Вінницька області	0,8	0,9	0,9	1,0
5.	Харківська (північно-східний) Луганська, Полтавська, Сумська, Харківська області	0,9	1,2	1,4	1,3
6.	Дніпропетровсько-Донецький (південно-східний) Дніпропетровська, Донецька, Запорізька області	2,5	4,6	3,2	3,6
7.	Причорноморський (південний) АР Крим, Одеська, Миколаївська, Херсонська області	36,4	58,7	31,0	34,2
	Україна, всього				

* складено за [5; 6; 7; 8; 9].

Висновки: Виходячи із аналізу загальної статистики туристичних прибуттів в Україну на початку ХХІ ст. варто наголосити, що входження нашої країни в число світових лідерів не є випадковим, але привабливість внутрішньоукраїнських туристичних регіонів різко дисонує – від переважання Причорноморського регіону до низької зацікавленості до Житомирського та Київського регіонів, хоча і ці райони України мають багатий туристично-ресурсний потенціал, що мав би використовуватись для приваблення сюди туристів.

Література:

1. Биржаков М. Б. Введение в туризм. М.-СПб., 2001. – 320 с.
2. Вавилова Е.В. Основы международного туризма: Учебное пособие. – М.: Гардарики, 2005. – 160 с.
3. Петросов И.В. Экономико-географические предпосылки развития туризма в странах мира – М., 2003. – 121 с.
4. Статистичний щорічник України за 2000 рік / За ред. О.Г. Осауленка. – К.: Техніка, 2001. – С. 28.
5. Статистичний щорічник України за 2002 рік / За ред. О.Г. Осауленка. – К.: Консультант, 2003. – С. 29.
6. Статистичний щорічник України за 2006 рік / За ред. О.Г. Осауленка. – К.: Консультант, 2007. – С. 23.
7. Туризм в Україні: Статистичний збірник. – К.: Державний комітет статистики, 2008. – С.70-73.
8. Україна у цифрах у 2004 році / За ред. О.Г. Осауленка. – К.: Консультант, 2005. – С. 20.
9. Черніна І.В. Міжнародний туризм як фактор соціального розвитку України: регіональний аспект. Автореф. ... канд. геог. наук. – Донецьк, 2000. – 22 с.
10. Халловой Дж.К., Тейлор Н. Туристический бизнес: Пер. с 7-го англ. изд. – К.: Знання, 2007, – 798 с.
11. www.unwto.org

Резюме:

Кузишин А. СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ ВЪЕЗДНОГО ИНОСТРАННОГО ТУРИЗМА В УКРАИНЕ.

Содержание статьи раскрывает условия формирования региональной привлекательности территорий Украины для международного туризма через анализ статистики прибытий в отдельные регионы. Также анализируется динамика статистических прибытий за период 2000-2007 гг. Отмечается на возможной туристической перегрузке определенных территорий в сравнении с не востребуемыми регионами, которые также имеют собственные туристические ресурсы.

Ключевые слова: туристические прибытие, туристический экспорт, туристические регионы, туристический пропускной потенциал, туристический социальный пропускной потенциал.

Summary:

Kuzyshyn A. MODERN TENDENCIES OF ARRIVAL FOREIGN TOURISM IN UKRAINE.

The table of contents of the article exposes the terms of forming of regional attractiveness of territories of Ukraine for international tourism through the analysis of statistics of arrival in separate regions. The

dynamics of statistical arrival is also analysed for period 2000-2007 An accent is done on the possible tourist overload of certain territories by comparison to unclaimed regions which have own tourist resources also.

Key words: tourist arrival, tourist export, tourist regions, tourist transition potential, tourist social transition potential

Надійшла 30.11.2009р.